

Konya’da Şivlilik Ritüeli

Shivlilik Ritual in Konya

Miyase GÜZEL YANPINAR^{ID}

Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

ÖZ

Toplumların oluşturdukları, kabullenip benimsedikleri ve belirli zaman dilimlerinde ortaya çıkardıkları uygulamalara ritüel denir. Ritüeller, aynı toplumda yaşayan insanlar tarafından ortaya çıkarılan, icra edilen ve nesilden nesle aktarılan davranış biçimleridir. Bu etkinlikler sayesinde bireyler arasındaki sosyal etkileşimin, samimiyetin, bağlılık duygusunun, ortak davranış biçimlerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Gerçekleştirilen her ritüelin kendi içerisinde resmî olmayan fakat halk tarafından belirlenen kuralları vardır. Ritüeller, toplumdaki farklılık ve özgünlük gösterir. Konya’da yılın belirli tarihlerinde uygulanan ancak tarihi her yıl değişen “Şivlilik” ritüeli de bu uygulamalardan bir tanesidir.

Konya merkezde uygulanan Şivlilik ritüeli, İslam dünyası tarafından kabul gören üç ayların başlamasından sonraki ilk Perşembe günü Konya’nın merkez ilçelerinde (Meram, Konya, Selçuklu) herkes tarafından icra edilir. Perşembe gününden önceki akşam “fener alayı” adı verilen bir ritüel ile ateşler, fenerler yakılır, havai fişekler ve torpiller patlatılır. Bu ritüel daha çok çocuk merkezli olup üç ayların başlangıcında devam eden ilk Perşembe günü çocukların kapı kapı gezerek büyüklerden hediye toplaması ile devam eder. Bu çalışmada daha çok Konya’nın merkez ilçelerinde icra edilen Şivlilik ritüeli hakkında bilgi verilecek, bu ritüelin etrafında oluşturulan inanmalar ve uygulamalar halk bilimi açısından değerlendirilecektir. Bu değerlendirmede kullanılan yöntem ise “nitel araştırma yöntemi” olmuştur. Nitel araştırma yöntemi desenlerinden olan “kültür analizi” deseni ile de çalışmanın çerçevesi oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konya, Şivlilik, Ritüel, Toplum

ABSTRACT

Rituals are practices that societies create, accept, and adopt over time. Rituals are forms created, performed, and passed down from generation to generation by people living within the same society. Thanks to these events, it is inevitable for social interaction, warmth, loyalty and common behavioral patterns to emerge between individuals. Each ritual performed has its own unofficial but publicly recorded records. Rituals show difference and originality from society. The Shivlilik ritual, which is practiced in Konya on certain dates of the year but throughout every historical year, is one of these practices.

The Shivlilik ritual, which is practiced in the center of Konya, is performed by everyone in the central districts of Konya (Meram, Konya, Selçuklu) on the first Thursday after the start of the three months accepted by the Islamic world. On the evening before Thursday, fires, lanterns are lit, fireworks and torpedoes are set off in a ritual called "lantern procession". This ritual is more child-centered and continues on the first Thursday at the beginning of the three months, with children going door to door and collecting gifts from adults. In this study, information will be given about the Shivlilik ritual performed in the central districts of Konya, and the beliefs and practices created around this ritual will be evaluated in terms of folklore. The method used in this evaluation was "qualitative research method". The framework of the study was created with the "cultural analysis" pattern, which is one of the qualitative research method patterns.

Keywords: Konya, Shivlilik, Ritual, Society

Sorumlu yazar: Miyase GÜZEL YANPINAR

Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

E-mail: drmiyaseguzel@gmail.com

Geliş Tarihi(Received): 12.02.2025 **Kabul Tarihi(Accepted):** 23.10.2025 **Yayın Tarihi(Published):** 25.06.2026

Atıf bilgisi:

Güzel Yanpınar, M. (2026). Konya’da Şivlilik Ritüeli. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 66(1), 333-341. DOI: 10.33171/dtcfdergisi.1638318

Dergimizde Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası (CC-BY) lisansı kullanılmaktadır.

This journal is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) License.

Giriş

Türk kültüründe yer edinmiş, temeli köklü bir geçmişe dayanan ortak davranış kalıplarını içeren birçok uygulama mevcuttur. Bu uygulamalar halk arasında samimiyet ve birlik-beraberlik duygularını güçlendirir. Ritüel olarak adlandırılan bu pratikler; toplumsal dayanışmayı korur, bireylerin duyguları ile bütünleşir ve ortak davranış biçimlerini ortaya çıkarır. Ritüellerin temelinde kişiler arasındaki iletişim bulunmaktadır. Ritüeller toplumsal birleşme, dayanışma ve paylaşma araçlarıdır. Ritüellerde sembolik davranışlar ve söylemler bulunmaktadır. Ritüellerde grup üyeliği ve dayanışmasıyla birlikte katılımcılar arasında duygusal ve fiziksel bir enerji oluşmaktadır. Yaşanılan güven, neşe, zevk, güç vb. hisler ortaktır. Her ritüelin türü ve işlevi farklıdır. Tür olarak takvimsel bir ritüel olan Şivlilik ritüeli de yılın tek bir gününde ortaya çıkan, dinî kökenli bir ritüeldir.

Ritüeller, insanın toplumsal ve ruhsal yapılarının sürdürülmesi ve kökten dönüşümü için önemlidir. Ritüel sembolizmi de içinde barındırmaktadır. Ritüellerde genellikle bir topluluk etrafında oluşturulan gruplarda ataların ruhları veya tanrılar tasvir edilir, danslar icra edilir, geleneksel sözler söylenir (Turner, 1966, s. 4). Ritüeller, standartlaşmış ve tekrarlanan sembolik davranış biçimleridir. Ritüellerde temel kural, bireyselliğin bırakılıp grup bilinci ile hareket edilmesidir. Toplumun farklı sosyal etkinliklerinde ritüellere rastlamak mümkündür. Bu nedenle tek bir alana sıkıştırılmış ritüellerden bahsetmek yerine, onların her yerde olabileceğini bilmek gerekir. “Ritüeller, çoğunlukla dinî karakterli olmakla birlikte, yalnızca din alanına sıkıştırılmazlar. Dolayısıyla ritüeller dinî olabileceği gibi seküler de olabilirler” (Karaman, 2010, s. 229). Konya’da Şivlilik ritüelinin etrafında belirlenmiş sembolik davranışlar bulunmaktadır. Örneğin bu ritüelde kapı kapı dolaşıp hediye toplamak toplumsal birliğin ve misafirperverliğin sembolüdür. Şivlilik ritüeli aynı toplumsal grupta olmaya ve aitik duygusunun hissedilmesine yardımcı olur. Her yıl düzenli olarak yinelenen Şivlilik ritüeli sayesinde sosyal değerler korunmakta ve gelecek nesillere aktarılmaktadır. Çocuk merkezli olan Şivlilik ritüeli, çocukların toplumsal rollerini öğrenmesine ve ait olduğu toplumun parçası olmasına yardım eder. Aynı zamanda yetişkinlerin de aktif rol aldığı bu ritüelde hediyeleşmeler ile sosyal birlik oluşturmaktadır. Şivlilik ritüelinde aynı zamanda ekonomik bir kalkınma yaşanmaktadır. Yerel esnaflar ve zincir marketler çikolata, kek, cips vb. atıştırmalıkların satışı için uygun fiyatlı indirimler düzenlemektedir. Son olarak kolektif bilincin güçlenmesini sağlayan Şivlilik ritüelinde bireyler geçmişle bağ kurmakta ve bu bağ geleceğe nesillere aktarmaktadır (Ergun Birekul, 2024, s. 33-34).

Durkheim ritüelleri kutsal alanı ve kutsal olmayan alanı ayıran negatif kültler ile insan ve kutsal alanı birleştiren pozitif kültler olarak ikiye ayırmaktadır (Durkheim, 1995, s. 330). Ritüellerin bu çeşitliliği bireylerin ortak duygular üzerinde fiziksel olarak bir arada bulunmalarını sağlar. Ritüellerde kalıp davranışlar ve önceden belirlenerek uygulanması gereken marka alışkanlıklar mevcuttur. Ritüeller sırasında bu marka alışkanlıklarda bireylerin enerjisi yüksektir. Ritüellerin temel bileşeninde aynı fiziksel mekânlarda ortak amaçların gerçekleştirilmesi isteği bulunmaktadır. Böyle zamanlarda bireyler birbirlerine odaklanır. Yapılması gereken ödevler bellidir. Ritüellerdeki takvimlerin ve saptanmış davranışların çeşitleri; ait olduğu ve icra edildiği toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik koşullarına göre değişkenlik göstermektedir. Bu ritüellerden bir tanesi de “Şivlilik”tir.

Konya’da yaygın bir ritüel olan, belli bir takvime bağlı olup toplumda aynı duygu ve düşüncelerin oluşmasını sağlayan Şivlilik, kökeninde dinî duygu ve düşüncelerin bulunduğu sosyal bir organizasyondur. Şivlilik ritüeli, Konya’da Recep ayının ilk perşembe gününde icra edilir. Bu Regaip Kandili’nden sonraki ilk perşembedir. Bu özel gün Konya halkı tarafından neşeyle kutlanır. Çocuklar bulundukları mahallede ellerindeki poşetlerle dolaşarak büyüklerinden çeşitli hediyeler toplar. Bu hediyeler zamana ve şartlara göre değişkenlik gösterir. 2000’li yıllarda gofret, leblebi, kuru üzüm, çekirdek, mevsimine göre meyveler, pişi ve ekmek yaygın olan dağıtılan hediyeler arasındadır. 2010’lu yıllarda ise bu hediyelerin yanına başka nesneler ve yiyecekler eklenmiştir. Örneğin cips, çikolata, kalem ve defter bu eklenen hediyeler arasındadır. Şivlilik gününde Konya halkında birlik ve beraberlik duyguları pekişir. Etkinliğe dâhil olan her bireyde mutluluk, hoşgörü ve neşe hâkimdir. Bu günde sosyal etkileşim artar, duygusal temas güç kazanır. Bireylerde farkındalık bilinci artar ve bir sorumluluğun yerine getirilmesi huzuru mevcuttur.

Şivlilik ritüelinden önceki akşam Konya halkı dışarı çıkar. Fenerler alınır, ateşler yakılır, ateş etrafında oyunlar oynanır. Ateş üzerinden atlama yarışları düzenlenir. 1900’lü yıllarda bu günün habercisi olan trampet ve kaval çalındığı da bilinmektedir. Konya dergisi yazarlarından Naci Fikret Baştağ’ın ifadesine göre Şivlilikte çalınan

çalgı aletlerinin varlığı Frigyalılar'a kadar uzanmaktadır. Frigyalılar döneminde trampet ya da kaval değil, flüt çalındığı bilgisi mevcuttur:

Bu âdet, yani namazın çocuklara ait kısmı bugün de devam eden bir âdettir ve Frigyalılar zamanından kalmadır. Flütü Frigya'nın yarım mabutlarından birisi olan (Marsiyas=Marsyas) icat etmiş ve bunun nasıl çalınacağını körpe mürahik Olympos'a talim eylemiş ve hatta bu çalgısı ile Apollonun "çenk=lyre"ne rekabet ettiği için diri diri derisi yüzülmüştür (Baştak, 1936, s. 52).

Baştak'ın da işaret ettiği gibi Şivlilik ritüelinden önceki akşam yapılan eğlenceye yetişkinler katılsa da daha çok çocuk katılımcıların olduğu bir ritüeldir. Adı "fener alayı akşamı" olan bu akşamda aile büyüklerini ziyaret etme geleneği, Baştak'ın da ifade ettiği gibi "namazlık" olarak bilinmektedir. Ancak namazlık ertesi gün yani Şivlilik ritüeli gününde de devam eder. Namazlıkta aile büyükleri ziyaret edilir veya telefonla aranır. Özellikle Şivlilik öncesindeki akşamda toplu namaz ve dua törenleri düzenlenir. Fener alayı akşamı yakılan fenerlerin, çok önceden elle yapılarak çocuklara verildiği bilgisi mevcuttur. Baştak konuyla ilgili olarak bu fenerlerin üzerine elinde kılıçla ata binmiş bir kahraman olan Şah İsmail veya Âşık Kerem'in resmedildiğini ve ortası delik bir tahta tekerleğe yapıştırıldığını kaydetmiştir (Baştak, 1936, s. 53).

Bu araştırmanın konusunu Konya'da uygulanan Şivlilik ritüeli oluşturmaktadır. Ritüel Konya'nın merkez ilçeleri olan Selçuklu, Meram ve Karatay'da yoğunlukla uygulanmaktadır. Şivlilik ritüeli uzun yıllardır uygulanmakla birlikte zamanla içeriğinde değişen ve gelişen farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları oluşturan nedenlerden bir tanesi covid-19 pandemi sürecinde ritüelin dışarda icra edilememesi ve belediye tarafından koruma altına alınmasıdır. Araştırmada Konya'da icra edilen Şivlilik ritüelini yeniden değerlendirmek ve içeriğini güncellemek, bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Her yıl yeniden büyük bir coşku ile kutlanan bu ritüeli, bilim dünyasına farklı boyutları ile tanıtmak ve yaşatmak ayrıca önem arz etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada kullanılan "kültür analizi deseni" bir bireyin ya da bir grubun kültürünü ve bu kültürün davranışları nasıl etkilediğini açıklar. Kültür analizi bireysel algılara ve davranışlarına olduğu kadar toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler ve normlar gibi kültürel öğelerin tanımı ve analizi üzerine de odaklanmaktadır (URL1, Hancock'dan Akt. 2004 s. belirtilmemiş). İçerisinde bireysel davranışları ve kültürel unsurları barındıran Şivlilik ritüeli, Konya'da uygulanmaya devam etmektedir. Bu çalışmada söz konusu ritüelin geçmişi ve bugünkü durumu hakkında bilgi verilmiş, ritüelin içeriğinin güncel durumu üzerinde durulmuştur.

Evren ve Örneklem

Araştırmada örneklem Konya'da uygulanan Şivlilik ritüeli seçilmiştir. Söz konusu ritüel çocukların ve yetişkinlerin aktif rol aldığı, çocukların evleri dolaşarak yetişkinlerden hediyeler talep ettiği, yetişkinlerin birbirlerine pişi, helva, şeker, çikolata vb. gibi ikramlarda bulundukları uygulamadır. Şivlilik ritüeli bugün Konya'nın merkez ilçeleri olan Meram, Karatay ve Selçuklu ilçelerinde icra edilmekte, taşra ilçelerinde çok fazla bilinmemektedir.

ŞİVLİLİK KELİMESİ HAKKINDA

Şivlilik ritüeli bugün birkaç gün ile sınırlandırılmış olsa da yıllar önce bir ay önceden kutlanmaya başlandığı bilinmektedir. Konya'nın ünlü Köprübaşı, Hacı Hasan Başı, Tekke, Bityemez, Aksinne ve Ulurmak mahallelerinde bu kutlamaların bir ay öncesinden başladığı ve buralarda bulunan kimselerin birbirlerine ev baskını yaptığı söylenmektedir. Şivlilik ifadesi, Naci Fikret Baştak'a göre "Şibli" isimli bir tekke üyesinin adından gelmektedir. Bu kişi bir gece rüyasında Hz. Muhammed'in ana rahmine düştüğünü görür ve ertesi sabah müjde aramaya çıkar.

Hicretin 334 tarihinde vefat etmiş olan Ebubekir Muhammed Şibli namında zat, bir gece rüyasında Hazreti peygamberin rahmi madere işte o gece (yani Recebin ilk Perşembesi) intikal ettiğine muttali olur. Büyük bir meserret içinde uyanarak bunu oturduğu semtin bütün evlerine vararak "Şibli" nidasıyla vürudunu ihbar ve hadiseyi tebşir eder. Her hane sahibi de bir nişanei şükran-ü-meserret olmak üzere ona bir parça nevale verirler (Baştak, Eylül 1936, s. 54).

Rüyayı dinleyen kişiler “Şiblî geliyor” diyerek kendisine hediyeler verir. Müjde sayılan bu rüya herkes tarafından desteklenir ve hediyelerle kutlanır. Şivlilik ritüeli bugün çocuk merkezli bir uygulamadır. Recep ayının ilk perşembe sabahında çocuklar erkenden uyanır ve hediye toplamaya çıkar. Evleri dolaşan çocuklara hediyelerden fazlaca verilir. Bu sırada çocuklar “Kandiliniz mübarek olsun, Hayırlı kandiller” gibi ifadelerle ziyaret ettikleri kişileri tebrik eder. Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Araştırma Merkezi tarafından yaptırılan bir derleme çalışmasında konuyla ilgili mani örneği şu şekildedir:

Şivri şivri şişirmiş

Erken alan bişirmiş

İki çörek bir börek

Bize şivrilik gerek (D. Gülşah Taş, 1995, s. 32).

Fuad Köprülü Şivlilik -Şivrilik (D. Gülşah Taş, 1995, s. 31) kelimesinin etimolojisine bağlı olarak Yunus Emre’ye isnat edilen konumlar hakkında bilgi verirken “Şiblî” ismine dikkat çekmiştir. Köprülü’ye göre bu konumlardan bir tanesi de Bursa’da “Şiblî mahallesindedir” (Köprülü, 2003, s. 259). Bu mahallede Sâ’dî tarikatından Abdü’r-Razzâk dergâhında bir Yûnus Emre mezarının bulunduğu bilgisi mevcuttur. Şivlilik kelimesinin anlamı ile ilgili diğer bir tanım Vedat Çakır’a aittir. “Şivlilik kelimesinin anlamına dair kesin bir bilgi olmamakla birlikte eskiden Konya’da çocuklar yırtıcı, göçmen bir kuş olan ve yerel ağızda “cüllülük” adıyla bilinen kuşa çıkardığı ses dolayısıyla “şivlilik” derlerdi” (Çakır, 2005, s. 375).

KONYA’DA FENER ALAYI

Şivlilik ritüeli, Regaip Kandili’nin olduğu akşamın ertesi sabahında uygulanan bir ritüeldir. Bu sabah Konya halkı arasında “ilk namaz” olarak adlandırılır. Üç aylar olarak bilinen Recep, Şaban ve Ramazan aylarının Müslüman Türkler arasında özel bir yeri vardır. Bunlardan ilk ikisi ilk namaz ve orta namaz olarak da bilinmektedir (Tekin, 2014, s. 108). Şivlilik ritüelinden önceki akşam şivliliğin geleceğini kutlamak adına yapılan etkinliğe “fener alayı” adı verilir. Fener alayı akşamı Konya sokaklarında coşkuyla kutlanan bir akşamdır. Bu akşamın en önemli figürü ateştir. Bu akşamda çocuklar ve yetişkinler hep bir aradadır. Son yıllarda Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Şivlilik kapsamında organizasyonlar düzenlenmektedir. Fener alayı akşamı Şivlilik ritüelinden hemen önceki akşam icra edilir. Alay kelimesi “Kalabalık, cemaat, grup” anlamındaki Grekçe “allagion”dan gelen ve daha Bizans’la temastan önce Selçuklu Devleti’nde kullanılmış bir ifadedir. Osmanlı döneminde “alay-ı hümayun, mevlid alayı, kılıç alayı, bayram alayı ve vâlide alayı” gibi alaylar bulunmaktadır (Kazıcı, 1989, s. 347). Şivlilik ritüelinde Çocuklar akşam olunca fenerle dolaşırlar. Ateş yakıp üzerinden atlarlar. Büyükler ise birbirlerini kutlarlar, camide okunan mevlidi dinler, Şivlilik ritüeli gününde kadınlar hamur işi yaparak birbirlerine dağıtır (Oğuz ve Aslan, 2020, s. 220).

Fener alayında ateş, köklü geçmişi ve birleştirici özelliği ile önemli bir unsurdur. Ateş üzerinden atlama oyunları ve etrafında geliştirilen eğlenceler mevcuttur. Türklerin ateşle olan bu münasebeti ilk dönemlere kadar uzanmaktadır. Ateş, zorlu çevre koşullarıyla mücadele eden insanların yaşamlarını aydınlığı ve sıcaklığıyla kolaylaştırmak gibi birçok görevi üstlenmiştir. Soğuktan sıkıntı çeken Türkler, ateşi bulmaları sayesinde hem ısınabilmiş hem de yemeklerini pişirebilmiştir (Ögel, 1993, s. 54). Türkler kült haline getirdikleri ateşe saygı göstererek kutsallığını kabul etmiştir. Ateş kültürüyle ilgili en yaygın ritüeller Nevruz, Hıdırellez ve Şivlilik gibi ritüellerde gerçekleştirilmekte ve yaşatılmaktadır. Ateş, birleştiriciliği, canlılığı, saygınlığı, iyileştirici gücü, kötülüklerden koruması ve arındırması gibi düşünceler ile bu törenlerde ön planda yer almaktadır. Ateşin anlamı gelecek kutlu günü neşeyle karşılamaktır. Yakılan ateşler Konya halkını eğlendirmektedir. Çocuklar ateş etrafında oyunlar oynarlar. Bu ateşler Şivlilik ritüelinin habercisi olarak tüm gece boyunca yanmaya devam eder. Etkinliğe katılan bütün çocukların elinde fenerler olur. Fenerler kâğıttan ya da pille çalışan led ışıklı oyuncaklardan yapılmıştır. Sağa ve sola ayrılarak açılan fenerlerin ortasında mumlar vardır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni fener türleri ortaya çıkmıştır. Sezonluk bir gelir elde etme kaynağı olan bu fenerler, Konya esnafı tarafından önem arz eder. Led ışıklı fenerler açma-kapama düğmesi ile çalışır. Bu tür fenerler renkli ve gösterişli olması bakımından kâğıt fenerlere göre daha çok dikkat çeker.

KONYA'DA ŞİVLİLİK

Şivlilik ritüelinde çocukların ev ev dolaşmasının ve hediyeler talep etmesinin kökenleri Frigyalılar'a kadar uzanmaktadır. Naci Fikret Baştak bu konuyla ilgili olarak ritüellerin, eğlencelerin, geleneklerin ve göreneklerin geçmişinin sanıldığından da daha eskiye dayandığını ifade ederek şivliliğin temellerini şu sözlerle aktarmıştır:

Bu bir yaşayan âdettir. Menşei Frigya medeniyetine yükselir. Kübele, Atis ve Sabaziyos âyini aynı surette çılgınca orjilerle tes'it ederler, ellerinde meşaleler olduğu halde feryatlar kopararak dağlara çıkarlar, bu esnada kendilerini yaralarlar, hatta erkeklik uzuvlarını keserlerdi. Ev ev dolaşarak Şivlilik istemeğe gelince bu da yine Frigyalılarda mabut Kübelenin Gal-Gale ismindeki rahipleri de birer dilenci kıyafetiyle memleket memleket dolaşıp dilendiklerini hatıra getirir (Bastak, 1936, s. 54).

Bastak'ın ifade ettiği gibi Şivlilik ritüelinde evlerin dolaşılması Frigyalılar'a kadar uzanan bir uygulamadır. Bu ritüel bugün form değiştirip sadeleşmiştir. Saim Sakaoğlu Şivlilik ritüelinin törenle kutlandığına ve sadece Konya'da var olan bir ritüel olduğuna şu sözlerle dikkat çekmiştir:

Şivlilik, ilk namaz ayının ilk perşembe günü, çocukların ellerindeki torbalarla kapı kapı dolaşıp kuru ve kabuklu yiyecekleri toplamalarının adıdır. Bu küçük tören yalnız Konya ilimizde yaşanılmaktadır. Günümüzde âdeta yeni bir atılımla canlanmış gibidir (Sakaoğlu, 2016, s. 10).

Saim Sakaoğlu'nun ifade ettiği gibi bu ritüelin içeriği güncellenerek bugüne kadar gelmiştir. Özellikle covid-19 pandemisi ile Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından koruma altına alınmıştır. İnternet üzerinden alınan başvurular (URL 2) aracılığıyla çocuklara hediyeler ulaştırılmıştır. Şivlilik ritüelinin esaslarından bir tanesi hediyeleşmedir. Bugünde hediyeleşmeler daha çok gıda üzerine kuruludur. Nebi Özdemir 2008 yılında hediyeleşme konulu çalışmasında Türk kültüründe hediyein yerine ve önemine değinerek T. Jacques Godbout'un hediye tanımını *"Armağan, bütünsel bir toplumsal ilişki sistemi; kişisel ilişkilerin bir simgesi ve bir anlamda harekete geçiricisi, seçilmiş akrabalıkların katalizörü ve belirleyicisi; yükümlülükler dayatıcısı; ilişkilerin pekiştiricisi; geleneksel toplumlarda yardımın, hayır işlerinin, cömertliğin, sosyalleşmenin simgesi, toplumsal ilişkilerin temelidir"* (Özdemir, 2008, s. 468) şeklinde vermiştir.

Şivlilik ritüelinde hediyeleşme, kişiler arasında alınıp verilen bir nesnenin yarattığı duygusal bütünlüğün ve sosyal bir sorumluluğun tamamlayıcısı konumundadır. Şiblî adında derviş gördüğü rüyasını evinden çıkıp herkese anlatmaya başlar. Cıvardaki herkes "Şiblî geliyor Şiblî" diyerek Şiblî'ye hediyeler verir. İslamiyet kaynaklı bu rüya sebebiyle Şivlilik ritüeline katılan herkeste hoşgörü hâkimdir. Ziyaretçiler geri çevrilmez. Elde bulunan hediyelerden bol bol almaları istenir. Bu ritüelistik törende yetişkinler çocukların gönlünün hoş etmeye özen gösterir.

Rüyasını anlatarak evleri dolaşan Şiblî'nin yerini bugün Regaip Kandili'ni haber veren çocuklar almıştır. Şivlilik ritüelinin yerleşmesinde Şiblî'nin gördüğü rüya önemli bir yere sahiptir. Rüya geleceğin habercisi, yapılan/yapılacak işlerin bildiricisi, bireylerin bilinçaltının yansıması olarak bilinmektedir. Umay Günay kompleks rüya motifinin *"Orta Asya Türk Kültüründe yer alan şamanlığa giriş merasimlerinin, İslamiyet ve Osmanlı kültürü altında sembolleşerek "Kültür Örneği Rüya Motifi"ne dönüşmesiyle"* ortaya çıktığını (Günay, 1985, s. 9) ifade etmiştir. Kültür örneği olarak tanımlanan bu rüyalar, geleneklerin nesilden nesle aktarılmasına yardımcı olur. Şivlilik ritüelinin sadece Konya'da uygulanması dikkat çekicidir. Konya'nın çoğu taşra ilçeleri tarafından dahi söz konusu ritüel bilinmemektedir. Ancak benzer bir ritüel Kütahya'da Küpecik Oyunu'nda mevcuttur. Şivlilik ritüelinde ve Küpecik Oyunu'nda geçen asıl mekân mahalledir. Çocuklar evlerinin bulunduğu kendi mahallelerinde ya da çevre mahallelerde kapı kapı dolaşarak hediye toplarlar. Ritüellerde ve oyunlarda mekânlar genellikle tabiat ve iklim koşullarına göre değişmektedir (Özdemir, 2006, s. 143). Ancak Şivlilik ritüelinde ve Küpecik Oyunu'nda açık mekân olan mahalleler, ritüelin gerçekleştirilebilmesi için, ziyaret edilmesi gereken evlerin bulunduğu doğa şartlarından bağımsız yerlerdir. Küpecik Oyunu'nun icrası şu şekildedir:

Oyun beşerli altışarlı gruplar halinde iftardan hemen sonra oynanan bir oyundur. Toplanan çocuklar en yakın mahalleden başlayıp belirlenen yerlere kadar kapı kapı dolaşırlar. Her kapının açılışında toplu bir şekilde Küpecik tekerlemesini söylerler. Bu tekerleme serbest bir nazımla söylenen bir

şiiir olup şiiirin bazı mısraları ise kendi arasında kafiyelidir. Çocuklar bu tekerlemeyi okuyup evleri gezerek para, şeker ve çikolata benzeri şeyler toplarlar (Ateş, 2015, s. 28).

Her iki etkinlikte de çocuklar ön plandadır. Hediyeleşme ise dikkat çeken diğer unsurdur. Şivlilik ritüeli Ramazan ayının geleceğini haber ederken Küpecik Oyunu Ramazan ayı içinde düzenlenmektedir. Şivlilik ritüelinin belli bir takvimi vardır. Bu takvim kutsal kabul edilen üç ayların başladığı günden sonraki ilk perşembe günüdür. Ayrıca bugün, Regaip Kandili’nin olduğu perşembedir.

Perşembe günü, Müslümanlar için kutsal kabul edilen cuma gününün bir habercisidir. Hristiyanlar tarafından da ayrıca önemlidir. Perşembe, Paskalya’dan önceki perşembedir ve Hristiyanlar tarafından dinî gün olarak kutlanır. Hz. İsa’nın “son akşam yemeği” hatırlanır. Kutsal perşembe Paskalya’nın başlangıcıdır. Paskalya İsa’nın acı çekerek geçirdiği son günlerinin, ölümünün ve dirilişinin anıldığı günlerdir.

İsa’nın doğumu devresinde yapılan kutlamalardan sonra onun öldükten sonra dirilişi anısına yapılan Paskalya dönemi kutlamaları başlamaktadır. Paskalya devresi içerisinde yer alan bayramlar, ayın hareketlerine göre belirlendiği için bu bayramların başlangıç tarihleri her yıl değişmekte ve yeniden belirlenmektedir (Katar, 2001, s. 16-17).

Son akşam yemeği ayini genellikle kutsal perşembenin akşamında yapılır. Bunun sebebi son akşam yemeğinin “Sinoptik İnciller”e göre Hamursuz Bayramı’na denk geldiğinin kabul edilmesidir. İnanişaya göre Firavun İsrailliler’i özgür bıraktığında halk mayalamak için yaptıkları ekmekler mayalanmadan bulundukları yeri terk etmiştir. Bu kurtuluş “Hamursuz Bayramı” olarak kutlanmaktadır. Yahudiler bu özel günlerde mayasız ekmek yiyerek bu özgürlüğü anarlar. Hamur kültürel bir transfer olarak Türk kültüründe özellikle Şivlilik gününde “pişi” olarak bulunmaktadır. Bu günde yoğurulan hamur kızartılır ve komşulara ikram edilir. Bu alışkanlık bereket inancıyla bağlantılıdır. Alevilik geleneğinde ise yas töreninde perşembe-cuma gecesi beyaz sofraya bezi üzerine beyaz un dökülür. Ertesi sabaha un üzerinde at ayağını andıran bir iz görülür. Bu iz Hızır Nebi’nin izidir. Ev sahibi bu unla kömbe adındaki ekmeği yapar ve dağıtır (Melikoff, 1997, s. 63). Menâkıbnâmelerde hamur bir motif olarak görülür. Hacı Bektaş Velî’ye isnat edilen hamur içerikli bir menkıbe şu şekildedir:

Bir gün kalabalık bir topluluk kendisini (Hacı Bektaş) ziyarete gelir. Misafirlere yedirecek ekmek bulunmamaktadır. Kadıncık Ana evde hiç un bulunmadığını haber verince Hacı Bektaş un çuvalarını silktirir ve bir avuç kadar un birikir. Yoğurup bir tekneye koyarlar ve üstünü örterler. Hacı Bektaş bir dua eder ve teknenin içi hamurla dolup taşar. Köyün bütün gelinleri, kızları günlerce hamuru ekmek yapıp pişirirler ama teknedeki hamurun arkası kesilmez. Sonunda ancak üstündeki örtüyü açmak suretiyle hamuru tüketebilirler (Ocak, 2000, s. 262).

Şivlilik ritüeli sabahın erken saatlerinde uygulanmaya başlanır. Verilecek hediyeler ev sahipleri tarafından hazırlanır. Bu hediyelerin dağıtılma şekli mahalle sakinlerinin yaşadığı ev tiplerine göre değişmektedir. Örneğin büyük bir sitede verilecek olan hediyeler site görevlileri tarafından toplanır ve tek bir elden dağıtılır. Müstakil evler ise tek tek ziyaret edilir. Çocuklar kalabalık gruplar halinde tüm evleri dolaşırlar, poşetlerini doldururlar. Yiyeceklerin ve nesnelerin toplandığı poşetler ayrıdır. Binalar sırayla ziyaret edilir. Hoşlarına giden bir hediye için bir grup çocuk o bölgeye yönlendirilir. Çocuklara verilen ve kutsal sayılan yiyecekler “kansız kurban”dır. Kansız kurban yani “saçı, saçu, saçılga, çaçılga” (Eröz, 1992, s. 42) kıymet verilen, kutsal sayılan “süt, kıımız, yağ, buğday, şarap, para vb.” (Eröz, 1992, s. 42) yiyecekler, içecekler ve nesnelerdir.

Şivlilik her ne kadar çocukların rol aldığı bir etkinlik olsa da aslında tüm kent yaşamına etki eden kültürel bir olaydır (Can-Özil, 2024, s. 501). Şivlilik ritüeli herkesin aktif rol oynadığı bir etkinliktir. Kişiler arasında sosyal etkileşim artar. Bireyler bu organizasyon aracılığıyla birbirleriyle duygusal bağ kurarlar. Toplumsal birlik ve beraberlik güçlendirilir. Şükür ve minnet duyguları herkesin hissettiği ortak duygulardır.

Şivlilik ritüeli Konya basını tarafından yakından takip edilmektedir. Televizyon kanallarında bu etkinliğin haberi yapılır (URL 3). İnternet haber sitelerinde şivliliğin çıkış noktası ve toplumdaki yeri konusunda yazılar yayımlanır (URL 4). Şivliliğin icrası Konya gıda sektörüne de canlılık katmaya devam etmektedir. Süpermarketler ve bakkallar “Şivlilik indirimi, şivliliğe özel” başlıkları altında uygun fiyatlara çikolata ve şeker paketleri pazarlamaktadır. 2021 yılında pandemi ile birlikte Konya’da Şivliliğin icrasına ara verilmiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 18.02.2021 tarihinde Şivlilik için çekiliş düzenlenmiştir. Bu çekilişe 10.02.2021 tarihinde saat 20.00’da başvuru

yapan (URL 5) 5-10 yaş arası ilk 20.000 çocuğa Şivlilik paketi hediye edilmiştir. Fileli bir çanta içinde verilen bu hediyeleri; puzzle, Şivlilik isimli hikâye kitabı, yüz maskesi, kalemlik ve çerezler oluşturmuştur. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin bu tutumu, ritüellerin ait olduğu dönemin koşullarına uyarlanarak, güncellenerek devam ettirildiğini gösteren örnek bir uygulamadır. 2023 yılında ise covid-19 pandemisinin etkisi azalmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi ve Selçuklu Belediyesi ortaklığında bir Şivlilik programı düzenlenmiştir. Bu programda Şivlilik bir "Çocuk Bayramı" olarak ifade edilmiştir. Ayrıca önceki yıllardaki gibi bir gün değil beş gün boyunca kutlanmıştır. 2025 yılında da Şivlilik ritüeli gerçekleştirilmiş, çölyak ve fenilketonüri hastalığı sebebiyle Şivlilik toplamaya çıkamayan 150 çocuğa Şivlilik paketi ulaştırılmıştır (URL 6).

Sonuç

Toplumda sosyal düzeni sağlayan, birliktelik duygusunu güçlendiren tüm ritüeller önemlidir. Bu ritüeller herkes tarafından kabul edilmiştir. Kuşaktan kuşağa aktarılır ve yaşatılmaya devam eder. Takvimsel ritüeller yılın belirli dönemlerinde ortaya çıkar. Kişiler arasındaki uyumu ve hoşnutluğu sağlamakla yükümlüdür. Nitel araştırma yönteminin kültür analizi deseni incelene Şivlilik ritüeli Konya halkı için her yıl aksatılmadan icra edilen bir ritüeldir. Kökleri Frigyalılar'a kadar uzanmakta olup form değişirse de varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Şivlilik ritüeli İslamî referanslardan beslendiği için Konya halkı tarafından kabul görmüştür. Dinî bir kişilik olan Şiblî adlı sufi, Hz. Peygamber'in ana rahmine düştüğünü gördüğü rüyasını sevinçle dışarı çıkararak komşularına müjdelar. O günden sonra bu gün "Şiblî-lik/Şivli-lik" olarak Konyalılar tarafından kutlanır.

Şivlilik ritüeli Konya'nın Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinde yaygın olarak uygulanmakta, diğer ilçelerinde ise çok bilinmemektedir. Genellikle Konya'nın merkez ilçeleri olan Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde kutlanmaktadır. Çocuk merkezli olan ve yetişkinlerin tamamlayıcı rol oynadığı bu ritüel, kutsallık atfedilen üç ayların başlamasından sonraki ilk perşembe günü icra edilir. Çarşamba akşamında fener alayı adı verilen organizasyon gerçekleştirilir. Sokaklar yakılan ateşlerle aydınlanır. Ertesi gün çocuklar evleri gezerek hediye toplar. Yetişkinler birbirlerini tebrik eder. Evlerden bereket kokusu çıkması için pişi adı verilen bir hamur kızartması yapılır. Paylaşma esaslı olan bu yiyecek eşe dosta dağıtılır. Bu özel günde kültürel bir kaynaşma yaşanır. Bireylerde dayanışma ve beraberlik duyguları artar. Nesilden nesle aktarılan bu ritüelde dağıtılan yiyecekler, yapılan etkinlikler güncellenmiştir. Ritüelin son güncellenmesi covid-19 pandemisi ile gerçekleşmiştir. Pandemiyle birlikte Şivlilik ritüeli belediye tarafından organize edilmiş, evlere Şivlilik paketleri gönderilmiştir. Bu durum Şivlilik ritüelinin Konya'da yaşatılmaya devam edeceğini göstermektedir.

Summary

There are many rituals that have a place in Turkish history and are based on a deep-rooted past. These rituals increase sincerity among the people and unity can be united. Rituals ensure social solidarity, further integrate and support common forms of behavior. Rituals are standardized and repeated forms of symbolic behavior. The basic rule in rituals is to abandon individuality and act with group consciousness. Rituals have pattern features and brand competencies that need to be determined and changed. You can keep the energies of this brand thickness high during rituals. There is pleasure in having exercised a religious or secular responsibility. The basic components of rituals include the desire to achieve common goals in the same physical spaces. Individuals of such times focus on each other. Responsibilities are clear. Diagram of calendars and stereotypes in rituals; It varies according to the socio-cultural and economic conditions to which it belongs and is performed. Shivilik, which is a common ritual in Konya, depends on a certain calendar, and ensures the same feeling and spread of the society, is a social organization that has religious feelings and can be found in its origin. The Shivilik ritual is performed on the first Thursday of the month of Rajab in Konya. This Thursday is the first Thursday after the Regaip Kandili. This special day is celebrated joyfully by the people of Konya. Children go door to door in their neighborhood with bags in their hands and collect various gifts from their elders. These gifts vary depending on time and circumstances. In the 2000s; wafers, roasted chickpeas, raisins, seeds; fruits according to season; Bagel and bread are among the commonly distributed gifts. In the 2010s, other objects and foods were added to these gifts.

For example chips, chocolate, pen and notebook are among these added gifts. On the day of Shivilik, the feelings of unity and solidarity among the people of Konya are strengthened. Happiness, tolerance and joy prevail in every individual involved in the event. On this day, social interaction increases and emotional contact gains strength. Awareness awareness increases in individuals and there is peace of mind in fulfilling a responsibility. The study was based on the qualitative research method, and the cultural analysis pattern, which is a pattern of this method, was used. In the introduction part of the study, the concept of ritual was emphasized and an overview of the Shivilik ritual was created. In the first title of the study, theories about the etymology of the word Shivilik are given. In the second title of the study, information is given about the torchlight procession held the evening before the Shivilik ritual and how this procession is celebrated in Konya is explained. In the third and last title of the study, the historical sources of the Shivilik ritual in Konya, the cultural elements it feeds on, and its past and present were analyzed. The aim of the research was to introduce the Shivilik ritual in Konya and convey its updated content. Although the essence of the belief and practice that continues to exist in society remains the same, it is inevitable that there will be changes in its forms. Although the Shivilik ritual has been practiced for many years, there are differences in its content that change and develop over time. One of the factors that create these differences is that this ritual was banned outside during the covid-19 pandemic period and was protected by the municipality. Another purpose of the study is to provide resources for future calendar-based rituals.

The Shivilik ritual is performed in Karatay, Meram and Selçuklu districts, which are the central districts of Konya. This ritual, which is child-centered and in which adults also take an active part, is performed on the first Thursday after the beginning of the three months. On Wednesday evening, the streets are illuminated with fires during the organization called the torchlight procession. The next day, children visit houses and collect gifts. Adults congratulate children and each other. In order to bring abundance to the house, a fried dough called pişi is made. This food, which is based on sharing, is distributed to friends and family. A cultural fusion takes place on this special day. Solidarity and togetherness increase in events. The food distributed and the activities carried out in this ritual, which has been passed down from generation to generation, have been updated. The ritual was updated with the covid-19 pandemic. With the pandemic, the Shivilik ritual was organized by the municipality and Shivilik packages were sent to homes. In this case, it is inevitable that the Shivilik ritual will continue to exist in the center of Konya for many years.

Kaynakça

- Ateş, F. (2015). Kütahya’da Bir Ramazan Geleneği: Şivlilik. *TÜBAR*, 38, 24-35. Doi [tubar.59573](https://doi.org/10.52642/susbed.1476385)
- Baştak, N. F. (Eylül 1936). Konya Şehrine Mahsus Eski Âdetlerden Namaz ve Şivlilik. *Konya*, 1(1), 51-54.
- Can, İ.-Özil, H. (2024). Konya’nın Sosyal İşareti: Şivlilik. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 54, 489-507. <https://doi.org/10.52642/susbed.1476385>
- Çakır, V. (2005). Konya’nın Geleneksel Eğlence Kültürü. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 355-382.
- Durkheim, E. (1995). *The Elementary Forms of Religious Life*. (Karen E. Fields, Çev.). New York: The Free Press.
- Ergun Birekul, S. (2024). Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Eröz, M. (1992). *Eski Türk Dini ve (Gök Tanrı İnancı) ve Alevilik ve Bektaşilik*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları.
- Günay, U. (1985). Develi’li Seyranî’nin Rüya Motifinin Tahlili. *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 9-14.
- Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 227-236.
- Katar, M. (2001). Hristiyan Bayramları Üzerine Bir Araştırma. *Dinî Araştırmalar*, 3(9), 7-27.
- Kazıcı, Z. (1989). Alay. *İslâm Ansiklopedisi* (C. 2, s. 347-348). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2003). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Melikoff, I. (1997). Anadolu Alevilerinin Bazı Törenleri Üzerine. (İ. C. Erseven, Çev.). *Yabancı Araştırmacılar Gözüyle Alevilik*. İstanbul: Ant Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2000). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. ve Aslan, E. (Yay. haz.). (2020). *Türkiye’de Yaşayan Geleneksel Kutlamalar “Şivlilik”*. Ankara: THBMER Yayınları
- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özdemir, N. (2006). Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi –I. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, N. (2008). Türk Hediyeleşme Geleneği ve Medya. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 468-480.
- Sakaoğlu, S. (2016). Şivlilik. *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yazıları-10*.
- Taş, G. (1995). *Halk Bilimi Dersi Derleme Çalışması: Şivlilik*. Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi, Konya: Dosya Numarası 1375/A Yüzü.
- Tekin, Z. (2014). Konya’ya Özgü Bir Eğlence Kültürü: “Şivlilik”. *Bilim ve Kültür-Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 106-111.
- Turner, V. (1966). *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. New York: The Lewis Henry Morgan Lectures presented at The University of Rochester, Rochester.

İnternet Kaynakları

- URL1. http://acikders.atauni.edu.tr/pluginfile.php/77629/mod_resource/content/0/SEC.pdf
- URL2. <https://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=7802> (Erişim tarihi: 27.01.2025).
- URL3. https://www.youtube.com/results?search_query=%C5%9Fivlilik+trt (Erişim tarihi: 04.03.2025).
- URL4. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sivlilik-ne-zaman-sivlilik-nedir-ve-ne-demektir-41129870> (Erişim Tarihi: 04.03.2025).
- URL5. <https://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=7802> (Erişim tarihi: 27.01.2025).
- URL6. <https://www.konya.bel.tr/haber/baskan-altay-cocuklarin-sivlilik-coskusuna-ortak-oldu-2> (Erişim tarihi: 11.02.2025).